

С Т А Н О В И Щ Е

От: *проф. д-р Преслав Михайлов Димитров,*
Декан на Стопнаския факулте при ЮЗУ „Неофит Рилски“;
Научна специалност: 3.9 Туризм (Икономика и управление на туризма)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
„доктор“ по научна специалност в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Атанас Валериев Павлов*
Тема на дисертационния труд: *Икономически ефекти за България от участието ѝ
в миграционната политика на Европейския съюз*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 988/06.04.2023 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Атанас Валиериев Павлов е роден на 08.03.1992 г. Средното си образование получава в Втора Английска Езикова Гимназия „Томас Джеферсън“ гр. София, България, а висшето в Университета за национално и световно стопанство. Завършил е специалност „Международни икономически отношения“, ОКС Бакалавър в Университет за национално и световно стопанство, гр. София в периода 2011 – 2015 г. В същият университет кандидатът завършва и ОКС Магистър по спец. „Международни икономически отношения в периода 2015 – 2016 г.

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра/факултет* на УНСС по *научна специалност* съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 777/28.03.2017 г. Обучението е осъществено в *редовна* форма през периода 2017 – 2023 г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е представен в обем от 318 страници компютърно набран текст. Състои се от заглавна страница, съдържание, списък на таблиците – 2 стр., списък на фигурите – 4 стр., списък на използваните съкращения – 1 стр., увод - 5 стр., четири глави с общ обем от 277 стр., заключение – 5 стр., използвана литература – 8стр., приложения – 30 стр., списък с публикациите на автора – 18 стр. Представени са 28 таблици и 60 фигури.

Актуалност на темата: Според докторанта тази тема свързана с бежанската криза започнала през 2015 г., която поставя редица предизвикателства пред бюджета,

икономикте на страините членки на ЕС, както и пред политиките, провеждани от отделните страни члени и Европейския съюз като цяло.

Основната цел на дисертационния труд е да анализира и оцени икономическите ефекти от бежанската криза, рамката и ефективността на миграционната политика на ЕС, както и отражението им върху България. За постигането на така заложената цел се разчита на решаването на следните **изследователски задачи**:

- Изследване на теориите за миграцията и миграционните процеси;
 - Преглед на различните видове международна миграция, различните теории за международната миграция, тяхната класификация, анализ и недостатъци и обобщение;
 - Анализ на актуалната ситуация и тенденция на развитие, свързана с бежанските потоци в ЕС и влиянието им върху икономиката на Съюза;
 - Преглед, анализ и оценка на рамката на финансиране и финансовия аспект на миграционната политика на ЕС в контекста на предходната многогодишна финансова рамка 2014-2020 г., както и новите приоритети в миграционната политика на ЕС за периода от 2021 г.;
 - Анализ на влиянието и ефектите от бежанската криза върху България;
 - Анализ на икономическия ефект от бежанската криза върху българската икономика;
 - Извеждане на обобщени изводи.
- Съществените ограничения на анализа включват:
- Фокус върху интермиграционния (външния) аспект на миграция;
 - Изричното разглеждане на ефектите, финансирането на мерките и политиките в отговор на бежанската криза от 2015 г., като анализа не отчита и не разглежда бежанската криза, породена от войната в Украйна;
 - Разглежданите, анализирани и представени данни се ограничават до наличните по време на изготвянето на настоящия дисертационен труд (в повечето случаи до края на 2020/2021 г.), като на места, където е възможно, са използвани и предварителни данни и за 2022 г.;

Обект на дисертационния труд е миграционната политика на ЕС в контекста на бежанската криза и отражението ѝ върху Република България.

Предметът на дисертационния труд се отнася до бежанската криза, икономическите ефекти от нея и тяхното проявление в краткосрочен и дългосрочен период, влиянието върху публичните финанси, както и механизмите за справяне с нея на ниво Европейски съюз.

Изследователските подходи и методи, използвани в рамките на дисертационния труд включват теоретичен преглед, обобщаване и анализ, сравнителен анализ, разглеждане и изследване на конкретни казуси и примери, анализ на база методологията на UNHCR Statistical Yearbook 2004 за изчисляване на индикатори за измерване тежестта на бежанците върху приемащата държава и капацитет на приемане, анализ на база методологията ВРМ6 за анализ на паричните преводи от мигранти, критичен анализ и дисциплинарно базиран подход. Използваните източници включват общодостъпни база данни; статистически данни; статии, журнали, книги на български и чуждестранни автори по темата, доклади, нормативни документи и законодателни актове, регламенти и директиви, решения на ЕК и ЕП, информационни журнали и др.

Основната теза на изследването е че миграционната политика на ЕС е недостатъчно ефективна. В рамките на основната теза са формулирани следните пет хипотези:

Хипотеза № 1: Въпреки появата на множество теории за миграцията, които детайлно обясняват различните измерения на процеса, липсва холистичен подход към миграцията, който би позволил по-ясно разбиране на нейната проблематика;

Хипотеза № 2: Бежанската криза би могла да има положителен ефект върху икономиката на държавата домакин, както и върху икономиката на Европейския съюз;

Хипотеза № 3: В дългосрочен период приемането на бежанци от държавата-членка на ЕС увеличава съвкупното търсене в икономиката, увеличава БВП, увеличава работната сила и приходите в бюджета и способства за преодоляване на демографски кризи

Хипотеза № 4: В краткосрочен период кризата способства за увеличаване на публичните разходи и поражда проблеми, свързани със социалната и обществена интеграция.

Хипотеза № 5: По отношение на България, бежанската криза има по-скоро политическо и психологическо отражение върху обществото, отколкото икономическо и финансово, в сравнение с редица други европейски държави, особено тези от Южна и Югоизточна Европа.

Дисертационният труд включва използването на 335 източника. От тях 65 са на кирилица, като към тях се отнасят както български научни анализи, така и статистически данни и български преводи на правни документи и анализи на различни институции на Европейския съюз.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Докторантът се отличава с критичен и безпристрастен научен анализ и с научно и безпристрастно интерпретиране на конкретни резултати. Според автора на дисертационния труд, разпределението на средства, свързани с миграцията, за държави-членки, не е в контекста на изискуемите реалности през 2017 г. и 2018 г. Основният механизъм за разпределение на двата най-големи фонда, убежище, миграция и интеграция и вътрешна сигурност, отразява данни за миграцията от началото на 2010 г., които са остарели, неактуални и неприложими. Регламентът за ФУМИ изисква поне 20 процента от средствата да бъдат отпуснати за убежище и още 20 процента за интеграция, докато няколко държави-членки просто се придържат към минимума.

От друга страна, въпреки че посрещането на бежанци увеличава публичните разходи на държавите-членки в краткосрочен план, то също така увеличава и съвкупното търсене в икономиката, което води до увеличаване на БВП на държавите-членки, поради по-голямото търсене на вътрешни стоки и услуги. В дългосрочен план, тъй като мигрантите са интегрирани на пазара на труда, фискалните системи на държавите-членки започват да получават финансови ползи, тъй като тези мигранти започват да допринасят за системата на благосъстоянието на държавата. Приемането на бежанци е особено важно за държавите-членки, които се борят с намаляващата работна сила, поради застаряващото население и намаляващата раждаемост. Докато квалифицираните бежанци могат да допринасят в различни сфери като здравеопазване,

инженеринг и бизнеса като цяло, то неквалифицирани работници могат да изпълняват дейности като грижа за възрастното население, както и други такива, неизискващи висока квалификация. Следователно бежанската криза би могла да послужи като спасителен лост за много европейски държави като им предоставя възможност да посрещнат нови членове на работната си сила и да си гарантират непрекъснат икономически растеж в бъдеще.

България, както и други югоизточни европейски държави, биват разглеждани от бежанците като транзитни държави по техния път към централно и западноевропейските страни. Това в своеобразна степен я изолира от основните бежански маршрути, които в основната си част преминават през Гърция, Република Северна Македония и Сърбия.

Тези фактори във висока степен ограничават преминаването на нелегални мигранти през страната, регистрирайки едни от най-ниските стойности при страните, които са външни граници на Европейския съюз, а от там и статута на България като транзитна държава.

В тази връзка обобщението, което автора на дисертационния труд прави за България, е че отражението на кризата с бежанците върху обществото има по-скоро политически и психологически характер, а реалните ефекти, както в икономически, така и в социален план, имат сравнително нисък и дори минимален ефект, съпоставено с другите държави-членки, и още повече южните и югоизточните европейски страни, като не бива да бъдат пренебрегвани разходите (макар и несъществени в сравнение с други държави) за въвеждане на превантивни мерки по границите, включително за изпращането на служители на МВР, както и отделените за управление, координиране и организиране на цялостния процес по настаняване и престой на бежанците средства, които България пренасочва в годините на кризата.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В дисертационния труд и приложения автореферат са формулирани и заявени **следните научни приноси:**

1. Направен е анализ и са изследвани международната миграция и теориите за миграцията, представени и разгледани са различните видове международна миграция, теориите за международната миграция и тяхната класификация, като са направени и препоръки по отношение на основните недостатъци на теориите за миграцията.

2. Направен е анализ и са изследвани тенденциите на развитие на бежанските потоци в ЕС, икономическите ефекти от миграцията и влиянието им върху Съюза.

3. Разгледани са паричните преводи от мигранти и е анализирана връзката между бежанската криза и равнището на парични преводи, в това число и отражението на пандемията от КОВИД-19 върху работниците мигранти, както и значението им за България.

4. Направен е анализ на това как средствата на ЕС за политиките за миграция, убежище и интеграция са били разходвани съгласно предходната Многогодишна финансова рамка 2014-2020. Направени са обобщени изводи и препоръки по отношение на процеса на финансиране от бюджета на ЕС. Анализирани са миграцията в контекста на новата Многогодишна финансова рамка 2021-2027 г., както и новите приоритети в миграционната политика на Съюза и Пакта за миграцията и убежището.

5. Изследвана е ефективността на мерките по бежанската криза както в общ аспект за ЕС, така и по примера на Гърция и Италия.

6. Изследвани и анализирани са актуалната ситуация и тенденция на развитие, свързана с бежанските потоци, насочени към България, тяхното влияние, както и мястото на България като държава-членка на ЕС в контекста на тези бежански потоци и миграционната политика на Съюза.

7. Изследвани са източниците на финансиране и мерките за интеграция на бежанците в България, социалното подпомагане и помощи.

8. По методологията на UNHCR Statistical Yearbook 2004 са изчислени и анализирани индикатори за измерване тежестта на бежанците върху приемащата държава и капацитет на приемане за България.

Така формулираните приноси са **твърде много като брой и твърде обширни в своето представяне**. По-скоро те биха могли да се обобщят в **следните 5 пункта**:

1. Направен е критичен анализ теориите за миграцията, техните характерологични особености и типология;

2. Направен е анализ и са изследвани тенденциите на развитие на бежанските потоци в ЕС, икономическите ефекти от миграцията и влиянието им върху Съюза и отделни негови страни членки;

3. Отправени са препоръки, както към теоретичната рамка за развитието на миграционните процеси, така и за конкретните миграционни мерки и политики на Европейския съюз и отделни негови страни членки;

4. Изследвани и анализирани са актуалната ситуация и тенденция на развитие, свързана с бежанските потоци, насочени към България, тяхното влияние, както и мястото на България като държава-членка на ЕС в контекста на тези бежански потоци и миграционната политика на Съюза.

5. Изследвани са източниците на финансиране и мерките за интеграция на бежанците в България, социалното подпомагане и помощи и са изчислени и анализирани индикатори за измерване тежестта на бежанците върху приемащата държава и капацитет на приемане за България.

Предложеното по-синтезирано представяне на приносните моменти дисертационния труд не намалява и не подценява качеството на направеното обемно, прецизно и критично научно изследване, а е по-скоро добронамерено предложение за представяне и озвучаване на постигнатите интересни и ценни научни резултати.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По представения дисертационен труд са представени 5 научни публикации от страна на докторанта от участия в научни конференции и публикация в сборници с научно рецензиране.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е разработен прецизно и коректно отразява съдържанието на представения дисертационен труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

По дисертационния труд може да се представи единствено следните две забележки, които имат характера по-скоро на препоръки и пожелания за по-добра бъдеща работа на кандидата за образователната и научна степен „доктор“;

1. Приносите от дисертационния труд могат да бъдат редуцирани и синтезирани от 8 в 5 пет съгласно отправеното предложение в т.4 от настоящето становище;
2. На места е наличие склонност за твърде обширни и просторни анализи и тяхното преповтаряне.

8. Заключение

Въз основа на представения за рецензиране дисертационен труд, считам че дисертационния труд се съдържат научно-приложни резултати, които представляват самостоятелен оригинален принос в икономическата и управленска наука в сферата на световното стопанство и международните икономически отношения. Също така, от разработката е видно, че кандидатът притежава необходимите задълбочени теоретични знания в областта на миграционните потоци, икономическите ефекти от миграцията и провежданите политики в сферата на миграцията и бежанските потоци, както и че може да провежда самостоятелни научни изследвания (чл. 27 и чл.28 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ).

Видно е, че дисертационният труд е във вид и обем, съответстващи на специфичните изисквания на Закона за развитие на академичния състав, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и вътрешните правила на УНССС.

С оглед на гореизложеното предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват положително за присъждането на образователната и научна степен “доктор” по ПН 3.8 „Икономика“ на докторант Атанас Валериев Павлов.

Дата 22.05.2023 г., гр. Благоевград

Подпис:
(проф. д-р Преслав Димитров)